

Б.С. НОСКУ — 80

18 вересня 2010 р. виповнилося 80 років відомому агрохіміку і ґрунтознавцю, головному науковому співробітнику Національного Наукового Центру «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського», академіку УААН Борису Семеновичу Носку.

Народився Борис Семенович у 1930 р. у селі Комарівці Харківської області. У 1949 р. поступив на агрономічний факультет Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва, який закінчив з відзнакою у 1954 р.

Трудову діяльність Борис Семенович розпочав у Хмельницькій області, де очолив учбове господарство Новоселецького технікуму. З 1956 до 1960 р. він головний агроном радгоспу у Куп'янському районі Харківської області.

Після закінчення аспірантури Українського науково-дослідного інституту ґрунтознавства під науковим керівництвом відомих учених кандидата сільськогосподарських наук Г.С. Гриня та професора М.К. Крупського Б.С. Носко у 1964 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Поверхностно-солонцеватые почвы Среднего Приднепровья, их генетическая природа и агрохимическая характеристика».

У подальшому наукова діяльність Б.С. Носка була постійно пов'язана з Українським науково-дослідним інститутом ґрунтознавства (з 1969 р. — Український науково-дослідний інститут ґрунтознавства та агрохімії), у якому він пройшов шлях від аспіранта до директора та

очолював його протягом 23 років: 1960—1962 рр. — аспірант науково-дослідного інституту ґрунтознавства (м. Харків); 1960—1962 рр. — в.о. старшого наукового співробітника; 1964—1969 рр. — завідувач Харківською зональною агрохімічною лабораторією; 1969—1974 рр. — завідувач лабораторією науково-методичного керівництва агрохімічною службою в Українському науково-дослідному інституті ґрунтознавства та агрохімії; 1974—1997 рр. — директор Українського науково-дослідного інституту ґрунтознавства та агрохімії ім. О.Н. Соколовського; з 1997 р. й донині — радник дирекції, головний науковий співробітник лабораторії агрохімії Національного наукового центру «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського».

Під керівництвом Б.С. Носка було створено Харківську зональну агрохімічну лабораторію, яка в 1964—1969 рр. виконала перший цикл агрохімічного обстеження орних земель області, узагальнені матеріали якого стали основою ґрунтово-агрохімічного районування області та увійшли складовою частиною до рекомендацій з використання добрив.

З 1969 р. Борис Семенович очолив в Інституті лабораторію науково-методичного керівництва агрохімічною службою, під його керівництвом удосконалено методики обстеження ґрунтів і проведення польових дослідів, узагальнено матеріали агрохімічного обстеження та польових дослідів в Україні, розроблено республіканську картограму забезпеченості ґрунтів поживними речо-

винами та агрохімічного районування сільськогосподарських угідь. Він був одним із основних авторів технології використання добрив через агрохіміцентри, яка одержала широке розповсюдження в різних регіонах колишнього СРСР.

Наукова діяльність Бориса Семеновича пов'язана з проблемами родючості ґрунтів, розробкою теоретичних основ оптимізації мінерального живлення рослин. Учений започаткував новий напрям досліджень проблем фосфору в землеробстві, зосередив зусилля на закономірностях взаємодії фосфору в системі добрива — ґрунт — рослина. У дослідженнях на чорноземних ґрунтах степової та лісостепової зон ним було встановлено основні закономірності переходу фосфору добрив у фосфорні сполуки ґрунту, зміни структури фосфатного фонду ґрунту, виявлено особливості цих процесів, пов'язані з генетичною природою ґрунту, нормативні показники динаміки зміни фракційного складу фосфатів і ступеня їх рухомості залежно від доз добрив та способу їх унесення. Вивчено розподіл залишкових фосфатів у профілі ґрунтів, визначено їхні особливості та відмінності від природних аналогів, тривалість зберігання порушеної фосфатної рівноваги у ґрунті, їхній вплив на поглинання фосфору рослинами з ґрунту та ефективність додаткового внесення фосфорних добрив, обґрунтовано оптимальні фосфатні рівні відносно біологічних особливостей сільськогосподарських культур.

Б.С. Носко глибоко досліджує питання антропогенної еволюції ґрунтів та засоби попередження післядії їх деградації та підвищення родючості, які узагальнено в монографії «Антропогенна еволюція чорноземів» (2006 р.).

Б.С. Носко — автор понад 530 наукових робіт, зокрема 20 монографій, довідників і підручників, одержав 5 авторських свідоцтв на винаходи. Він створив наукову школу агрохіміків, підготував 4 доктори та 15 кандидатів сільськогосподарських наук.

З 1976 до 1998 р. Борис Семенович очолював товариство ґрунтознавців та агрохіміків України, упродовж багатьох років був головним редактором міжвідомчого збірника «Агрохімія і ґрунтознавство», членом програмно-методичної комісії по багаторічних дослідях з добривами при Міністерстві сільського господарства СРСР і секції агрохімії Відділення землеробства ВАСГНІЛ.

У 1982 р. Б.С. Носко захистив докторську дисертацію на тему «Теоретические и практи-

ческие основы оптимизации фосфатного режима почв Украины», а у 1990 р. видав монографію «Фосфатный режим почв и эффективность удобрений».

У 1987 р. Борису Семеновичу присвоєно вчене звання професора, у 1990 р. його обрано академіком Української академії аграрних наук.

Як член Міжнародного товариства ґрунтознавців Б.С. Носко представляв Україну на міжнародних конгресах ґрунтознавців у Москві, Канаді, Німеччині, Японії, Мексиці, Франції. Міжнародне визнання наукової діяльності Б.С. Носка відзначено обранням його почесним членом Докучаєвського товариства ґрунтознавців Росії (1996) і почесним членом Міжнародного товариства ґрунтознавців (Бангкок, 2002). Протягом 1994—1999 рр. Борис Семенович виконував обов'язки субкоординатора Міжнародного інституту калію в Україні, є членом Міжнародної організації досліджень з обробітку ґрунту (IS-TRO), протягом 1978—1982 рр. був членом наукової ради Міжнародного товариства з добрив.

За розробку проблем фосфатного живлення рослин у 1986 р. Президія ВАСГНІЛ нагородила його золотою медаллю ім. К.К. Гедройца. За успішну розробку рекомендацій із застосування добрив в Україні Б.С. Носко нагороджений дипломом першого ступеня (1977 р.) та трьома срібними медалями ВДНГ СРСР, Почесними грамотами Міністерства сільського господарства УРСР (1978 р.), ВЦСПС (1979 р.), ВАСГНІЛ (1980 та 1982 рр.), Почесною грамотою Української академії аграрних наук (1997 р.), Почесною нагородою Президії Української академії аграрних наук (2000 р.), Почесною відзнакою Української академії аграрних наук (2006 р.). За наукові досягнення та впровадження їх у сільськогосподарське виробництво Бориса Семеновича нагороджено урядовими нагородами — медаллю «За трудову доблесть» (1973 р.), орденом «Знак почета» (1976 р.), Почесною грамотою Президії Верховної ради України (1990 р.).

Нині Борис Семенович бере активну участь у роботі вченої ради інституту та спецради із захисту докторських дисертацій, консультує аспірантів і докторантів, керує одним із завдань НТП «Родючість ґрунтів».

Щиро вітаємо ювіляра, бажаємо йому здоров'я, подальших творчих успіхів у розвитку агрохімії та ґрунтознавства й підготовці висококваліфікованих нових спеціалістів.

**Президія УААН
ННЦ «Інститут ґрунтознавства
та агрохімії ім. О.Н. Соколовського»
Українське товариство ґрунтознавців
та агрохіміків**